

Zasady wjazdu i pobytu obywateli UA (i innych cudzoziemców, ob. państw trzecich)

w związku z konfliktem zbrojnym i ogólne

Jacek Białas

04.03.2022

Wjazd do PL z UA – dzień dzisiejszy 04.03.2022

- rząd – wszyscy zostaną wpuszczeni, nie trzeba się martwić o dalszą legalizację [? – dop. mój] (ua.gov.pl)
- zniesione ograniczenia wjazdowe COVID (nie potrzeba testu ani kwarantanny)
- nie ma konieczności rejestrowania się w punkcie recepcyjnym, ale zalecałbym
- nie ma konieczności składania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej ani o azyl
- ma być specjalna ustawa dająca tymczasowo legalny pobyt, świadczenia socjalne i możliwość wykonywania pracy dla osób, które uciekły przez inwazję
- wydaje się, że: obywatele UA, którzy bezpośrednio i legalnie wjechali do PL po 24.02.2022 nie muszą się martwić o swój pobyt

Wjazd do PL z UA – dzień dzisiejszy 04.03.2022

- wydaje się, że: obywatele UA, którzy bezpośrednio i legalnie wjechali do PL po 24.02.2022 nie muszą się martwić o swój pobyt
- problem mogą mieć
 - cudzoziemcy, którzy przyjechali z Ukrainy tylko na podstawie zezwolenia SG/bez rejestracji
 - cudzoziemcy, członkowie rodzin ob. UA
 - ob. UA, którzy przyjechali przed 24.02.2022 i kończy im się pobyt
 - ewentualnie, ob. UA, którzy przyjechali nie bezpośrednio z UA

podstawy wjazdu obywateli państw trzecich

- paszport biometryczny - ruch bezwizowy (90 dni w ciągu 180 dni)
- paszport + wizy (krajowa D, Schengen C)
- paszport + karta pobytu (zezwolenie na pobyt czasowy, stały, rezydenta długoterminowego UE itd.)

(+ dodatkowe warunki wjazdu dla ww.: ubezpieczenie zdrowotne, środki na utrzymanie/powrót, nie stanowienie zagrożenia, cel pobytu)

- specjalne zezwolenie SG – na okres 15 dni (art. 32 uoc , art. 428 ust. 1 pkt 1) uoc – rejestr)
- wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej (rejestracja w pkt recepcyjnym to nie wniosek o udzielenie ochrony)

Ustawa o cudzoziemcach – Dział III, Rozdział I , kodeks graniczny Schengen Tytuł II, Rozdział I

dalsza legalizacja pobytu – spec ustawa CZEKAMY!

Wstępne informacje (04.03.2022):

- ma objąć osoby, które wjechały bezpośrednio z UA
- obywateli UA (jeszcze nie wiadomo, co do obywateli, innych państw)
- przedłużenie legalnego pobytu z mocy prawa na czas określony w ustawie (18 miesięcy)
- brak większych formalności przy zatrudnianiu (być może wszystkich legalnie przebywających ob. UA) – wszystkie formy (tylko zgłoszenie przez zatrudniającego)
- możliwość korzystania z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, edukacji itp.

źródło: <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-tego-panstwa>

legalizacja pobytu specustawa COVID z 2.03.2020

- * dotyczy wszystkich ob. państw trzecich, nie tylko UA
- * przedłużenie terminu pobytu do 30. dnia po odwołaniu stanu epidemii/zagrożenia epidemicznego:
 - polskie wize krajowe, zezwolenia pobytowe (art. 15 zd)
 - wize Schengen, wize krajowe/karty pobytu innych państw UE, ruch bezwizowy – przedłuża się, jeśli cudzoziemiec przebywał w Polsce w dniu ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego (art. 15 z(1))
- * przedłużenie terminu na złożenie wniosku o pobyt czasowy (art. 15z), a wniosek ten można złożyć podczas legalnego pobytu – art. 105 ust. 1 uoc (czyli np. podczas pobytu na wizie Schengen lub zezwoleniu z art. 32?)
- * przedłużenie ważności dokumentów pobytowych / nie wymienianie (kart pobytu i in. art. 15z(2) i in).

dalsza legalizacja pobytu - „klasyczne” metody ustawa o cudzoziemcach

- zezwolenie na pobyt czasowy (dział V, art. 98 i następne uoc)
- zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE (5 lat nieprzerwanego pobytu, dochód, ubezpieczenie zdrowotne, język polski, art. 211 i nast. uoc)
- zezwolenie na pobyt stały (członkowie rodzin PL, Karta Polaka, uchodźcy, po określonym okresie pobytu – art. 195 i nast. uoc)

dalsza legalizacja pobytu - „klasyczne” metody ustawa o cudzoziemcach

zezwoleń na pobyt czasowy – zasadniczo:

- na okres 3 miesiące – 3 lata
- wniosek na formularzu, podczas legalnego pobytu (ale są wyjątki)
- posiadanie źródła dochodu, miejsca zamieszkania, ubezpieczenia zdrowotnego
- nie można złożyć wniosku w trakcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej
- cele: praca, studia, rodzina, działalność gospodarcza, inne
- *długotrwała skomplikowana procedura, urzędy wojewódzkie już wcześniej przeciążone*

Dział V, art. 98 i następne uoc

dalsza legalizacja pobytu - „klasyczne” metody ustawa o cudzoziemcach

zezwoleń na pobyt czasowy i pracę (art. 114 i nast. uoc)

- nie ma wymogu miejsca zamieszkania
- dochód – minimalne wynagrodzenie za pracę
- test rynku pracy (ale jest szereg wyłączeń)

- zezwolenie dość dokładnie określa – podmiot zatrudniający, stanowisko, wymiar czasu pracy, minimalne wynagrodzenie (aby zmienić – trzeba wystąpić o zmianę zezwolenia)

- osoby prowadzące działalność gospodarczą nie mogą wnioskować o to zezwolenie

dalsza legalizacja pobytu - „klasyczne” metody ustawa o cudzoziemcach

- przedłużenie wizy krajowej (art. 82 uoc) / przedłużenie wizy Schengen (art. 33 kodeksu wizowego Schengen)

ważny interes, względy humanitarne itp., wniosek do wojewody, po złożeniu wniosku pobyt uznaje się za legalny na czas postępowania

- przedłużenie ruchu bezwizowego – nie dla obywateli UA (art. 300 uoc)

Dalsza legalizacja pobytu - ochrona czasowa UE

Zasady ogólne: dyrektywa 2001/55

decyzja Rady UE o masowym napływie ob. Ukrainy, ma aktywować ochronę czasową, na razie na 1 rok – jeszcze nie opublikowana, więc nie obowiązuje

Propozycja KE, mogą być zmiany:

dotyczy osób wysiedlonych z Ukrainy od 24.02.2022 w związku z inwazją:

- obywateli Ukrainy zamieszkujących w Ukrainie
- obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców legalnie przebywających w Ukrainie (jeśli nie mogą bezpiecznie wrócić do swojego kraju, chyba, że przebywali w UA w ramach pobytu długoterminowego)
- członków rodzin ww. kategorii osób (małżonek, małoletnie dzieci, bliscy krewni zamieszkujący razem i będący na ich utrzymaniu)

Państwa członkowskie mogą deklarować chęć przyjęcia cudzoziemców objętych ochroną czasową (w duchu solidarności)

ochrona czasowa UE, przepisy krajowe

Art. 106 – 124 uouco

- udziela (w jakiej formie?) / może odmówić - Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców
- zezwolenie na pobyt czasowy i karta pobytu na rok - wyklucza dalszą legalizację na pobyt czasowy – art. 99 ust. 1 pkt 4 uoc
- opieka medyczna, zakwaterowanie, wyżywienie
- polski dokument podróży dla cudzoziemca
- opieka dla małoletniego bez opieki – sąd na wniosek szefa UdSC
- praca bez zezwolenia / działalność gospodarcza – jak inni cudzoziemcy (spółki kapitałowe)

ochrona międzynarodowa

ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony

- deklaracja chęci ubiegania się o ochronę – dowolna forma, bez terminu, do właściwej terytorialnie placówki SG (na granicy, na terytorium RP)
- potem wniosek na formularzu
- dokument podróży do depozytu
- nie można opuszczać terytorium RP
- można podjąć legalną pracę po 6 miesiącach postępowania
- nie można złożyć wniosku o pobyt czasowy
- po decyzji negatywnej / cofnięciu wniosku – może być problem z legalizacją pobytu

ochrona międzynarodowa

ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony

- zakwaterowanie, wyżywienie, pomoc medyczna w ośrodku dla cudzoziemców
- w czasie (pierwszego) postępowania cudzoziemiec nie może zostać wydalony
- najważniejszy moment postępowania – przesłuchanie w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców (obowiązek wnioskodawcy do wskazania czego obawia się w przypadku powrotu do kraju pochodzenia)
- Dublin III – decyzja o przekazaniu do właściwego państwa członkowskiego w celu rozpatrzenia wniosku o udzielenie ochrony (np. na Słowację?)
- decyzja pozytywna – bezterminowa (ale może być cofnięta),
rodzaje decyzji pozytywnych: status uchodźcy / ochrona uzupełniająca
- nie mylić z azylem (art. 90 ustawy o udzielaniu ochrony)

„klasyczne” możliwości podróżowania po UE

- paszport + wiza (krajowa PL / Schengen), ruch bezwizowy, karta pobytu (wydawana jest osobom z pobytem czasowym, stałym, rezydenta UE, statusem uchodźcy, ochroną uzupełniającą, ochroną czasową) – 90 dni w ciągu 180 dni
- specjalne zezwolenie od SG, art. 32 uoc – wjazd i pobyt tylko w PL
- postępowanie ochrona międzynarodowa – wjazd i pobyt tylko w PL
- deklaracje z innych państw o przyjmowaniu ob. UA / nie cofanie / wydawanie specjalnych wiz / nie odsyłanie na podstawie rozporządzenia Dublin III – info w konsulatach

Kodeks graniczny Schengen / konwencja wykonawcza do układu z Schengen

Zobowiązanie do powrotu

Przesłanki

pobyt bez zezwolenia, nielegalne przekroczenie granicy, wykonywanie pracy niezgodnie z zezwoleniem, wpis do SIS,... (art. 302 uoc i nast.)

- w decyzji orzeka się zakaz wjazdu (6 miesięcy – 5 lat) + wpis do wykazu osób niepożądanych i SIS II
- obowiązek opuszczenia RP w określonym terminie (15-30 dni)/ bez terminu (przymusowo)
- przedłużenie terminu opuszczenia RP jeśli ostatni dzień w czasie pandemii – przedłuża się do 30. dnia po zakończeniu stanu epidemii / zagrożenia epidemicznego (art. 15 zzzb specustawy COVID)

Pobyty humanitarny / tolerowany

Pobyty humanitarne, gdy zobowiązanie do powrotu:

- naruszyłyby prawa człowieka (prawo do życia, wolność od tortur, rzetelny proces)
- naruszałoby prawo do życia rodzinnego / prywatnego
- naruszałoby prawa dziecka

(art. 348 i nast. uoc)

Pobyty tolerowane, gdy:

- zobowiązanie do powrotu naruszyłyby zakaz tortur a są przesłanki do odmowy pobytu humanitarnego
- niemożność wydalenia
- odmowa ekstradycji

(art. 351 i nast. uoc)

Art. 356 – wydaje się je w ramach postępowania o zobowiązanie do powrotu, ale jeśli przesłanka do pobytu humanitarnego / tolerowane wyszła na jaw po wydaniu decyzji, wszczyna się postępowanie z urzędu

Potencjalne problemy

- Handel ludźmi, oszustwa przy „udzielaniu pomocy”
- problemy z małoletnimi bez opieki , łączenia rodzin
- zatrzymania na granicy podstawie tzw. czerwonej noty Interpolu / zakazu wjazdu
- nadużycia pracownicze, problemy bytowe – jeśli sytuacja się przedłuży i dużo osób przyjedzie
- nostryfikacja dyplomów / uprawnień zawodowych
- prawo jazdy UA
- małżeństwo / rozwód
- przestępstwa z nienawiści???

Do poczytania

- specustawa (wkrótce)
- ustawa z 13 grudnia 2013 o cudzoziemcach (zasady wjazdu, dalsza „klasyczna” legalizacja pobytu)
- rozporządzenie PE i Rady 2016/399 kodeks graniczny Schengen (zasady wjazdu i pobytu krótkoterminowego)
- Konwencja wykonawcza do układu z Schengen (podróże po UE)
- ustawa z 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony
- ua.gov.pl – rząd info nt obecnej sytuacji, też prawnej
- <https://www.hfhr.pl/help-ua/> ulotka HFPC, KIRP, GG
- Ubieganie się o ochronę międzynarodową <https://www.gov.pl/web/udsc/uchodzczy>
- „klasyczne” zezwolenia na pobyt <https://www.gov.pl/web/uw-mazowiecki/zezwozenia-na-pobyt2>
- Baza wzorów dokumentów podróży wydawanych przez państwa UE PRADO <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/prado-start-page.html>

JACEK BIAŁAS

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA / OIRP WARSZAWA / KPC KIRP

jacek.bialas@hfhr.pl bialas@kirp.pl

506184482